

بساط فروشی در فرانکفورت

برگزاری نشست‌های مختلف، حضور به‌عنوان مهمان ویژه، توزیع بروشور و کاتالوگ، ترجمه چکیده کتاب‌های روز و...

برگزاری نشست‌های مختلف؛ حضور به‌عنوان مهمان ویژه، توزیع بروشور و کاتالوگ، ترجمه چکیده کتاب‌های روز و... اینها شاید اهم فعالیت‌های ایران برای حضور در نمایشگاه‌های بین‌المللی کتاب باشد، اما هیچ‌کدام نتوانسته باعث شود، صنعت نشر ایران به بازارهای جهانی راه پیدا کند. کارشناسان در چنین شرایطی از حضور تشریفاتی ایران در نمایشگاه‌های بین‌المللی کتاب انتقاد می‌کنند.

به گزارش جامع‌زم، پرونده برگزاری نمایشگاه کتاب فرانکفورت 2017 و حضور ایران در این رخداد هم بسته شد. امروز سینمای ما توانسته وارد بازارهای جهانی شود، حتی در سال‌های اخیر هنرهای تجسمی هم توانسته به مارکت‌های جهانی راه یابد، اما ادبیات و کتاب ما هنوز از این چرخه آنچنان دور است که گویی در یک جزیره قرار دارد. در چنین شرایطی وزارت ارشاد در سال‌های گذشته تلاش کرد حضور خود را در نمایشگاه‌های بین‌المللی گسترش دهد و از آن‌سو کشورهای دیگر را به‌عنوان مهمان ویژه به نمایشگاه کتاب تهران دعوت کند و خودش هم مهمان ویژه نمایشگاه‌های بین‌المللی شود تا از امتیازات آن بهره بگیرد، اما تجربه حضور در نمایشگاه‌های بین‌المللی نشان می‌دهد، موضوع به این سادگی هم نیست و گویی حضور ما مصداق همان ضرب‌المثل است که: «آفتابه لگن هفت دست، شام و ناهار هیچی».

برنامه‌های دهان‌پُرکن

قبل از نمایشگاه فرانکفورت، دبیر طرح حمایت از ترجمه و انتشار کتاب ایرانی (گرنِت) درباره برنامه‌های دبیرخانه طرح گرنِت در نمایشگاه فرانکفورت 2017 گفته بود: برگزاری نشست مشترک با انجمن بین‌المللی ناشران کتاب کودک و نوجوان، انجمن ناشران دانشگاهی و انجمن بین‌المللی حمایت از ترجمه از جمله نشست‌ها خواهد بود. توزیع بروشور و کاتالوگ چندزبانه، رونمایی از سایت، دیدار و گفت‌وگوهای دوجانبه به منظور تسهیل در تبادل رأیت بین ناشران ایرانی و خارجی و نیز معرفی و عرضه نمونه‌هایی از کتاب‌های حمایت‌شده توسط دبیرخانه در دوره‌های پیشین از دیگر اقدامات نمایشگاه کتاب فرانکفورت خواهد بود.

اگر به صحبت‌های دبیر طرح حمایت از ترجمه و انتشار کتاب ایرانی توجه می‌کردید، متوجه می‌شدید عملاً برنامه ایران برای حضور در نمایشگاه فرانکفورت، هیچ است، چون توزیع بروشور چندزبانه، رونمایی سایت و دیدارهای دوجانبه با ناشران و آژانس‌های بین‌المللی راه به جایی نخواهد برد. این را کسانی که تجربه حضور در نمایشگاه‌های بین‌المللی مثل نمایشگاه کتاب فرانکفورت را دارند، تأیید می‌کنند.

ریسک برای ناشران خارجی

مصطفی رحماندوست، نویسنده و شاعر کودک و نوجوان که تجربه حضور در چند نمایشگاه بین‌المللی را در کارنامه دارد، در پاسخ این پرسش که آیا حضور در نمایشگاه‌های بین‌المللی می‌تواند مثمر ثمر باشد، به جامع‌زم می‌گوید: حضور مثمر ثمری است، اما مشکل دارد. شرکت‌های انتشاراتی خارجی رغبت کمتری برای خرید کتاب از ایران دارند. حرفشان هم این است که ما از شما کتاب می‌خریم، اما هر ناشر دیگری هم می‌تواند یا بدون پرداخت هزینه این کتاب را از شما بخرد یا شما می‌توانید همین کتابی را که به ما فروخته‌اید دو مرتبه قرار داد ببندید و به کس دیگری بفروشید.

حضور ناشر نمایانه

امیرحسین بختیاری، مدیر انتشارات ایران‌شناسی که امسال با 33 عنوان کتاب در غرفه ایران در نمایشگاه بین‌المللی کتاب فرانکفورت شرکت کرده بود، به ایسنا می‌گوید: غرفه ایران در این نمایشگاه آماتور بود؛

چه در طراحی و دکور، چه در نشست‌ها و برنامه‌ها و حتی اجرای نمایشگاه. این برنامه‌ها باید دارای حداقل یک استاندارد باشد، اما فکر نکنم غرفه ایران اصلاً استانداری را رعایت کرده باشد. این ناشر بیان کرد: سه روز اول این نمایشگاه پنج‌روزه، تخصصی است و دو روز آخر برای بازدید عمومی، جشن امضا و حاشیه‌های مربوط به نشر در نظر گرفته شده است. ناشران حرفه‌ای در همان سه روز اول کارشان را تمام می‌کنند و می‌روند، اما ناشران ایرانی تا روز آخر به دنبال فروش تک‌جلدی کتاب‌هایشان هستند. ناشران ما به دنبال این بودند که در آنجا کتاب بفروشند و پول بگیرند و این کار را خیلی واضح انجام می‌دادند. بختیاری درباره برنامه‌ریزی و غرفه ایران در نمایشگاه کتاب فرانکفورت اظهار می‌کند: برنامه‌های غرفه ایران آنقدر غیرجذاب بود که حتی برای پر کردن صندلی‌ها از پرسنل ایرانی استفاده می‌کردند. به نظر من دولت نباید در این حوزه دخالت کند، چون با دخالت دولت رویکردها بشدت سفارشی می‌شود. اگر مسئولان نشر بدون هیچ منفعت شخصی به این نمایشگاه بیایند، بهتر است. نباید این‌گونه باشد که شخصی به خاطر این‌که هر سال به این نمایشگاه آمده، پای ثابت این نمایشگاه باشد؛ در حالی‌که ناشرانی داریم که حرفی برای گفتن دارند. به طور کلی ما در نمایشگاه کتاب فرانکفورت رفتار حرفه‌ای نداشتیم و هنوز این نمایشگاه را با نمایشگاه کتاب تهران اشتباه می‌گیریم.

مدیر انتشارات ایران‌شناسی ادامه می‌دهد: غرفه‌های کشورهای حرفه‌ای برنامه‌جینی ندارد، اما غرفه ایران برنامه‌های جینی زیادی دارد که معمولاً این برنامه‌ها با ایجاد مزاحمت برای غرفه‌های دیگر همراه است. صدای این برنامه‌ها در غرفه ایران بشدت زیاد بود و اگر من به جای غرفه‌های کناری غرفه ایران بودم، معترض می‌شدم؛ برنامه‌هایی که شاید یک درصد آنها با کتاب همخوانی داشت.

حضور تشریفاتی

شهریار عباسی، نویسنده و برنده جایزه جلال آل‌احمد که سال گذشته از سوی وزارت ارشاد به نمایشگاه کتاب فرانکفورت اعزام شده بود، به خبرنگار ما می‌گوید: وقتی ما وارد یک میدان بین‌المللی می‌شویم باید قواعدش را رعایت کنیم. فرقی هم نمی‌کند چه بازاری باشد، می‌تواند بازار بانکی، تجاری یا بیمه‌ای باشد. کتاب یا هر کالای فرهنگی هم باید قوانین را رعایت کند.

او می‌افزاید: پارسال در فرانکفورت دیدیم ما در بازار جهانی حضور نداریم. کتاب‌هایی داریم که قابل عرضه اند ولی نتوانستیم آنها را در جهان مطرح کنیم. عباسی می‌گوید: در چنین شرایطی حضور ایران در نمایشگاه‌های بین‌المللی ضروری تشریفاتی است. پارسال از نزدیک این موضوع را دیدم. هر نمایشگاه یک رویکرد دارد. نمایشگاه کتاب فرانکفورت جایی برای فروش کتاب نیست، بلکه محلی برای تبادل رأیت است. این که بروید، بنشینید و منتظر باشید یکی سراغ شما بیاید، نشدنی است. من پارسال گزارش مفصلی به ارشاد دادم که در آن گفتم، ناشرانی که به نمایشگاه‌های بین‌المللی می‌روند، از چند ماه قبل باید مشخص شوند و ناشران و تشکل‌ها و موسسه‌های فرهنگی باید رایزنی و قراردادهای زیادی طراحی کنند. آنجا محل قرار است و از قبل ناشر باید بدانند در فلان روزو فلان ساعت با چه کسی قرار دارد، نه این که آنجا بساط پهن کند. نمایشگاه کتاب تهران نیست که مردم از همه جا بیایند و با تخفیف کتاب بخرند. در واقع نمایشگاه کتاب تهران یک کتابفروشی گسترده است که من به آن می‌گویم بساطفروشی، اما فرانکفورت این‌طور نیست. مردم برای ورود باید پول پرداخت کنند که داخل بیایند. کسی که آنجا می‌آید، برای بیزینس می‌آید، نه چرخیدن.

انتظار شفافیت از ارشاد

در نهایت می‌توان چنین جمع‌بندی کرد که به نظر می‌رسد ما بیشتر در حال گول زدن خودمان هستیم و انگار معاونت فرهنگی وزارت ارشاد هم خودش فریب خودش را خورده که به برنامه‌ریزی در حد توزیع بروشور و چند جلسه و دیدار که از آن هم چیزی در نمی‌آید، بسنده می‌کند و همین ناچیز را هم به عنوان بیلان کار ارائه می‌کند. کاش هر یک از نهادهای دخیل در این حضور، از موسسه نمایشگاه‌های فرهنگی گرفته تا دبیرخانه طرح حمایت از ترجمه و انتشار کتاب ایرانی (گرنِت) و در راس آنها معاونت فرهنگی وزارت ارشاد بیایند و خیلی شفاف اعلام کنند در سال‌های اخیر برای حضور در نمایشگاه‌های کتاب خارجی، بخصوص نمایشگاه‌هایی که ما در آن به عنوان مهمان ویژه شانس بیشتری برای معرفی نشر ایران داشته‌ایم، دقیقاً چه کرده‌اند؟ چند قرارداد بسته‌اند؟ و چه هزینه‌ای

کرده‌اند؟ بخصوص که آقای وزیر ارشاد که خودش از معاونت فرهنگی می‌آید، بارها از شفافیت عملکردها و شیشه‌ای شدن اتاق مدیران سخن می‌گوید.

سجاد روشنی

فرهنگ و هنر